

Panis Evangelici Fragmenta Quadragesimalia Tripartita

Ex sanctissimo Dei Verbo copiosè & sedulo collecta, Sanctorum Patrum, variorumque Auctorum sententiis & conceptibus mirificè aucta; Et Omnibus Quidem Anni Dominicis; præcipuè tamen singulis Quadragesimæ Dominicis & Feriis per binas ad minus, sæpius denas aut septenas Conciones fideli Populo ...

Lingendes, Claude de

Coloniae Agrippinae, 1689

VI. Quæ prima est de ceremoniâ Cinerum, exhibet materiam Sacramenti mortis, nempe quid Cineres significant.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56333](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56333)

nisi aliquando charitas aliter exigere-
ret: 4 : Neque tu ad illa animum refle-
ctas reducendo in memoriam, ut inde
tibi placeas, hoc enim est *sinistram scire,*
quid fecerit dextera, alioqui & tuam mer-
cedem receperis, & in terrâ thesauriza-
veris, *ubi tinea & erugo omnia corrumpet,*
& ubi fures effodient, & furabuntur: sed
Deum unum attende, eiusque unus o-
culos require, & *Pater tuus qui videt in*
abscondito, reddet tibi: Quia videt, reddet,

ne aliquid perditum putes. sed non
quomodo videt, ita reddet: Nam videt
in abscondito, sed reddet in propatu-
lo: quod videt exiguum est, quo red-
det, magnum est: quod videt, in te est,
quod reddet, in ipso est: quod videt,
creatura est, quod reddet Deus est.
Certè unusquisque referet, quod quæ-
sivit: ubi enim thesaurus tuus, ibi
est & cor tuum. Elige.

* *

FERIA QUARTA CINERUM,
CONCIO PRIMA,
DE CEREMONIA CINERUM.

Memento homo quia cinis es, & in cinerum reverteris.

QUI hodiernam civitatis fa-
ciem, & hesternam, contem-
platus fuerit, cum tantâ mo-
rum mutationem videat, hoc
est tantam modestiam ex
tanta immodestia, summam tran-
quillitatem ex tanta ebrietatis jacta-
tione, tantam temperantiam ex tan-
ta mentis, & oculorum, & linguæ &
vestium, & mensarum in temperan-
tia, satis intelliget quàm verum sit
dictum illud Salomonis Ecclesiasticis
7. *Melius est ire ad domum luctus, quàm ad*
domum convivij: in illa enim finis cunctorum
admonetur hominum, & vivens cogitat quid
futurum sit. Heri enim tota civitas in-
gressa in domum convivij; etiam tem-
peratiores, in excessus prorupere ho-

die verò ingressa est in domum luctus,
hoc est in Ecclesiam: quæ mutatâ veste,
cilicio induta, propositis in aditu fla-
gellis ac virgis, caput aspersa cinerib⁹,
pœnitentiam inclamans, atque omnes
ad luctum vocas, omnibus mortis me-
moriâ & imaginem proponit, dicens
Memento homo quia cinis es, & in cinerem
reverteris: Itaque in ea domo luctus. *finis*
cunctorum admonetur hominum: nam uni-
cuique dicitur, *& in cinerem reverteris:* &
vivens cogitat quid futurum sit; hoc enim
certò omnibus futurum est, ne quisquâ
suam sortem ignoret. Certè homines
tam studiosi sunt sciendi futura, unde &
astra consulunt, & auguria, & auspicia,
& eventus, & ipsos Dæmones atque
infernus, sed frustra: etenim Deus per

I

Esaiam

Esaïam 46. *Ventura interrogate me; sed unum quod futurum est, & certo futurum, quia homo non cogitat, propterea in memoriâ ei revocatur, unde vivens cogitat quid futurum sit: Septuaginta Interpretes sic habet: Qui vivit dabit bonum ad corpus: optima enim consilia, & salubria proposita ex hac cogitatione oriuntur: Hebraicè definit oratio: vivens cogitat: uti vulgò dicimus, illa bien à pèser. Verbū cogitandi hīc significat defixum & intentum studium, curam & cogitationē in re aliqua: quid enim magis teneat hominis animum suspensum ac defixū, quàm humani cadaveris aspectus; unde mirum silentium, & stupor, nullaque vox nisi singultus, vel lachrymarum, ac luctus exauditur. Vnde non mirū si tanta existit in toto Christianismo mutatio ex propositis cineribus, & facta tā expressa mortis exhibitione. Nec mirum, si tam compositos nunc videam, & vultus & animos vestros, atq; ad omnia bona consilia, & sana proposita comparatos. Hoc unū a vobis postulo, ut quoniam huius cogitationis initium tantam vobis attulit utilitatē patiamini me rem tam utilem ac practicam vobis veriùs explicare. Et quia nec ego dicere ut oportet, nec vos audire & sentire ut decet, potestis sine Dei adjutorio: Agite, ut sub illis cineribus divinum illum, & incensum carbonem, ignemque diu ac semper custodiamus, S. Spiritus gratiam, ac D. Dei paræ opem imploremus. Ave Maria.*

NON sine divina providentia factum est, ut quemadmodum ex Apostolo, *mors in omnes homines pertransiit*, ita in omnes nationes hæc consuetudo transierit, ut sibi mortis me-

moriā multis modis repræsentet. Sane initio mundi primos homines Deus induit tunicis pelliceis, quemadmodū ait apud Epiphani. hæresi 64. Proclus, ut illos velut morte quadam indueret: quæ res eò usque pervenit, ut ea memoria ac repræsentatio non abesset.

1. Ab actionibus summam gloriam redolentibus, uti in coronatione Imperatorum; nam uti refert Petrus Damianus Epistolâ 17. Hic fuit mors Gregoriorum in coronatione Imperatorum: postquam corona & sceptro decoratus est imperator, septus Principum corona, modulantium choris exceptus cum acclamatione, ei aliquis statim obvius fiebat, qui unâ manu vasculum plenum ossibus mortuorum ac pulveribus afferebat; altera stupam lini cui ignis adhibebatur, ut in momento arderet: ut in uno consideraret quid esset, in altero quid haberet: in cineribus se cinerem agnosceret, in stupa, rerū omnium vanitatem, & finem, ut sciret vana esse omnia, & peritura: immo quoties prodibat Imperator, pro ornamento textile aureum deferebatur in modum codicis seu libri, quod vocabant *acakian*, innocētiam, seu criminum vacuitatem; in eo verò inclusum cinerem deferebant, ait Curopalates, ut doceretur Imperator *tapeinon hyne, bos thryton*, humilē esse oportere, ut mortalem: ita in summi Pōtificis inauguratione stupa comburitur cum hac voce, Sic transit gloria mundi.

2. Nec à Triumphis, in quibus apud Romanos, ait S. Hieronymus, semper aderat monitor, qui cum qui triumphabat, identidem admoneret, ut se mortalem sciret.

3. Nec à conviviis, in quibus apud Ægyptios *skeleton* ligneus deferebatur, & aliquando effigies argentea cadaveris, ut homines meminissent quales essent futuri, unde singulis dicebatur, in hunc intuens pota, & oblectare, talis postea futurus. De Domitiano legimus epulari solitum in cœnaculo aureo, quod ob operis parvitatem, mica dicebatur, ex cuius tholo pendebat hominis cranium, ut omnes mortis meminissent. Martiali, *Ipse iubet mortis te meminisse Deus*. Aliqui putant ex hoc cœnaculo liberum fuisse aspectum Mausolæ in quo Augustus conditus erat: unde Martialis, *Iam vicina iubent nos vivere Mausolæa, cum doceant ipsos posse pervivere Deos*. De Pacuvio Syriæ Præfeto refert Seneca Epistolâ 12. Cùm à cœna iret in cubiculum, ad symphoniam canere iussisset pueros, *phaphioke, phaphioke*, vixit, vixit. Nullo non se die extulit, ait Seneca, ac subdit, Hoc quod ille ex mala conscientia faciebat, nos ex bona faciamus.

4. Nec à rebus sacris, uti enim ait Philo libro de somniis, Sacerdos sacrificaturus lustrabatur aqua & cinere, ut in memoriam veniret suæ conditionis, ac meminisset qualis esset: Hinc ad oram vestis extremam tintinnabula ferebat summus Sacerdos Judæorum, ut teste Origine homil. 9. in Exodum resonantem haberet rerum extremarum memoriam, & populum eiusdem rei admoneret. Olim moyses labrum æneum cum basi sua fecerat de speculis mulierum quæ excubabant in ostio Tabernaculi, ut qui ingrederentur, viderent an decenter essent compositi: sed apud Christianos hæc spe-

cula, monumenta sunt defunctorum, ait Chryostomus, quæ nobis referunt, & quod sumus, & quod futuri sumus. De quibusdam Afrorum populis refert Herodotus, quos Nasamones vocat, eximiæ virtutis & sapientiæ hominibus: eos nulla alia divinatione, & jurandi formula usos esse, quàm quod optimorum virorum sepulchra tangentes jurarent, ibique post preces indormirent, & quidquid per quietem somniasent, illo etiam usos tanquàm recertâ, ac determinatâ, de qua dubitare nefas.

5. Nec apud nationes luxui deditas ut apud Sybaritas, apud quos in conviviis mortis effigies argentea deferebatur, & omnibus proponebatur.

6. Nec apud nationes incultissimas & maximè barbaras, quæ in capitibus defunctorum bibere solitæ; ac monere inter se brevi se futuros tales.

7. Nec apud sapientes, quoniam qui tales fuerunt præstantissimi, illi cum amorem sapientiæ profiterentur, ac Philosophi dicerentur, suam artem, mortis meditationem nuncuparunt.

8. Nec apud infantes, atque pueros; nam ut refert Nazian. oratione 10. eius parentes ita liberos instituerunt, ut scirent vitam nihil esse aliud quàm *Melityn Liseos*, migrationis ab hac vita meditationem. Ita omnes homines in unum conspirarunt: unde apparet eos qui mortis memoriam à se abiecerunt, aut reformidant, ne prima quidem sapientiæ elementa habere, ac deteriores esse non solum Ethnicis sapientibus, sed etiam insipientibus, voluptuosis, barbaris, ignaris, & infantibus.

Sed nescio quiddam singulare habet illa mortis memoria, uti nobis hodie ab Ecclesia proponitur, quale in nulla alia reperire possum, quod totum in modo proponendi reperio: In quo plurimum quæ sequuntur, commovent ac percellunt.

I. Quòd & opere & voce proponat: etenim & jaciuntur cineres, & simul hæ voces proferuntur, *Memento homo quia cinis es, & in cinerem reverteris*: In quo factò imaginè habes sacramenti: Quod si Nyssenus orat. 2. de Beatitudinibus, appellat cæmeteria *tatys phiseos ymon mistyria*, naturæ nostræ mysteria, seu nostræ infirmitatis arcana, multò magis hanc ceremoniam dicere potes nostræ infirmitatis sacramentum; vel apto nomine, mortis, seu nostræ mortalitatis sacramentum. Nota sacramentum esse ceremoniam sacram ad aliquid significandum institutam, quæ duplici parte constet, una sensibili altera intelligibili, & insensibili. Distinguuntur materia & forma: materia esse solet aliqua res permanens sensibilis, ut aqua, oleum, chrisma, panis, vinum; forma consistit in quibusdam verbis, quæ significationem materiæ magis determinant: quæ omnia in nostro mortis sacramento reperiuntur; est enim sacra ceremonia, unde cineres benedicuntur, & cetero ritu applicantur: materia autem sunt ipsi cineres; sed forma sunt verba quæ singulis dicuntur, *Memento homo, &c.* Sicut autem advertit S. Damas. in sacramentis duplicem esse partem, unam sensibilem, alteram intelligibilem: Ita in hac ceremonia utramque partem habes, non solum propter

ceremoniam externam, & propter intelligentiam, sed etiam quia cum verbum accedat ad elementum, fit quoddam sacramentum; non quidem tale, qualia Christus ad sanctificationem operandam instituit; sed qualia multa sunt quæ nos ad occultas cognitiones deducunt. Sicut itaque eò quòd homo duplici parte constat, animâ & corpore, ideo Deus non purè spiritualia dedit sacramenta; Ita in hac ceremonia una pars corpus tangit, altera suâ significatione animam; unde ad totum hominem oratio convertitur: nam licet una pars cineri vivat superstes, quia tamen corpus pars est hominis essentialis, & dissoluto corpore totus homo dissolvitur, propterea ad totum hominem oratio destinatur. Et quoniam corpus suum esse non intelligit, oportet ut anima intelligat quo in tabernaculo hospitetur, secundum illud Jobi: *Qui habitant domos luteas, & terrenum habent fundamentum.* Denique uti admonet Sanctus Thomas, Sicut in Ecclesia duplicis sunt generis homines, alij quidem sapientes, alij verò ignari; isti fere rebus, illi autem verbis commodiùs admonentur, ut nemo se mortalem, non dico ignoret (quis enim id posset ignorare) quod quotidie in aliis quibuscumque experitur, sanis, ægrotis, divitibus, pauperibus, senibus, iuvenibus, viris, mulieribus, notis, ignotis, extraneis, affinis; apud omnes gentes & nationes, quacumque sint conditione & statu: immò in se ipso quisque experitur, in morbis, in doloribus, in ætatum mutatione; nam ut ait Seneca (mors infantia est pueritia,

ritia est adolescentia, mors adolescentiæ est inventus, mors iuventutis est virilitas, mors virilitatis senectus, mors senectutis decrepita ætas, mors decrepitæ ætatis ipsa mors est: sed ut quisque meminerit se esse mortalem. Omnibus & factis, & voce id significat, ac reducit in memoriam Ecclesia: unde non dicit; scito homo, sed memento; quia nemo est qui se moriturum ignoret: sicut docet Ecclesiastes capite 9. *Viventes sciunt se esse morituros, mortui verò nihil noverunt amplius.* Certe qui hoc ignorat vel mortuus est, vel immortalis; sed qui non ignorat, sæpe non cogitat: itaque id illi revocatur in memoriam.

In quo multiplicem Scripturæ figuram implet. 1. quidem eam quæ continetur in libro Numerorum capite 19. ubi describitur sacrificium vaccæ rufæ, cuius omnes partes comburebantur, pellis etiam, & fimus, ac subditur: *Colliget autem vir mundus cineres vaccæ, &c. ut sint multitudini filiorum Israël in custodiam, & in aquam aspersionis:* In quam rem sic philosophatur Philo Judæus libro de offerentibus victimas. Cæteri ferè omnes (inquit) aquâ lustrantur, marinâ plerique aut fluviali, aut è fontibus petita: At Moses cinere præparato, è sacri ignis reliquiis, ex hoc non nihil sumptum jubet in vas infundi, ac deinde aquam; tum hyssopi ramo in hac temperatura tincto lustrandos aspergi: cuius rei significatio hæc est; admonet eos qui ad Dei cultum accedunt, ut ante omnia seipsum noseant, & suam essentiam; nam quisquis seipsum ignorat, qui potest summam illam & excellentissimam Dei poten-

tiam percipere? Est igitur nostra, quantum ad corpus, essentia, terra & aqua, id quod docemur hac purificatione, quando hoc ipsum creditur ad purgandum utilissimum nosse seipsum: ex quibus, & quàm nihili rebus constemus, ex aqua & cinere; nam hæc repræsentatio confestim arrogantiam insidiatricem animo eximit, simulque superbiam: atque ita Deum homini conciliat infensum huiusmodi vitiis, &c. Itaque aspersione hac sic excitamur, & tangimur, quasi hæc ipsa elementa, terra & aqua nos appellent in hunc modum: Nos sumus vestri corporis essentia: ex nobis natura, id est ars divina, contemperatis, effinxit humanam speciem: ex nobis compacti prodistis in lucem, in nos rursus solvendi post obitum: nihil enim in nihilum recedere natura patitur; sed unde est initium, eodem finis redit.

Quoniam verò in illis omnia contingebant in figura, quomodo hoc sit impletum in novo Testamento, vix melius ostendi potest quàm in hac cerimonia cinerum, quæ aspersione aquæ sacræ consecrantur.

2. Eodem pertinet lustratio Sacerdotis; nam ut ait Philo li. de sommiis: Sacerdos sacrificaturus lustrabatur aquâ & cinere, ut in memoriam veniret suæ conditionis, ac meminisset qualis esset: Ita populus Christianus sacrificaturus Deo, & facturus oblationem jejuniij ac mortificationis, prius lustratur aquâ & cinere, hoc est cineribus per aquam sanctificatis.

3. Figura continetur Ieremiæ cap. 19. Deus enim Ieremiam multa & miranda locuturum ad populum impium convertendum amandat in vallem filij Ennon, per portam fictilem seu sterquilinij, ut ibi cœtu facto concionaretur, & testaceum vas, quod manu gerebat, in omnium oculis frangeret: *Egredere ad vallem filij Ennon, quæ est iuxta introitum portæ fictilis, & prædicabis verba quæ ego loquar ad te, &c.* Vallis Ennon locus fuit in quo sepulchretum, unde septuaginta Interpretes vertunt polyandrium, hoc est ex usu Ecclesiæ, cœmeterium. Eò vocantur Hæbræi, ut communi tumulo considerato, novissima sua in memoriam revocent: ad idem juvabat vicine portæ intuitus, quæ vocatur sterquilinij, & vas fictile Ieremiæ manu fractum, ut scirent se brevè in pulverem ac lutum redactos, proiciendos in sterquilinum sed vide plura in una voce mysteria; etenim vallis Ennon significat, ut ait Sanctus Hieronymus, vallem gratiæ: Hæbræum enim Hanan est, gratis dari à quò dictum nomen Ennon gratiam significat: vel significat vallem eiulatus à verbo Nahan, rugire & eiulare: ut scias novissimorum contemplationem sæpe multos commovere, ac lachrymas eiere; & eiulatus: sed subito commutatur in vallem gratiæ; quia Deus solet esse propitius lachrymis. Certè nil est expressius hac figura, ut significetur quod fit in Ecclesia: quia Concionatores mittuntur in vallem Ennon ut ibi populum congregent; nam conciones initium habent a ceremonia cinerum, & prima Ecclesiæ concio est: *Memento homo quia cinis es, & in cinerem*

reverteris: quod cum vobis explico, quid aliud est quam vas fictile vobis præsentibus frangere, ac vos deducere in vallem filij Ennon per portam fictilem, seu sterquilinij.

4. Eòdem pertinet quod ad oram vestis extremam tintinnabula ferebat Summus Iudæorum Sacerdos, ut, teste Origine homil. 9. in Exodum, resonantem haberet rerum extremarum memoriam: quod implent nunc Sacerdotes, dum illam vocem in auribus omnium insonant: *Memento homo quia cinis es & in cinerem reverteris.*

Porrò illam notitiam non intendit Ecclesia speculativam atque inanem, qualem omnes habent, ac præcipue Philosophi, sed practicam ac fructuosam. Neque tantum universalem ac confusam, sed distinctam ac singularem, ut non tantum quisque intelligat omnibus mortalibus esse moriendum, sed quisque intelligat sibi singulariter esse moriendum: itaque unicuique singulariter dicitur: *Memento homo quia cinis es & in cinerem reverteris.* Fuit hoc pessimum Dæmonis artificium, ut primis Parentibus auferret metum mortis, nequaquam moriemini; Non illi mortem experti: itaque sperare poterant se non morituros, præsertim si increduli fuissent, nec minis Dei terrentur. Sed nobis qui quotidie mortem experimur, & videmus, qui certò eam expectamus, miro artificio Dæmon persuadet non morituros: nã quia non potest persuadere non omnino morituros, id cautus per singula vitæ momenta persuadet: verbi gratiã, te non moriturum: hoc die, hac hebdomadã,

mada, hoc mense, hoc anno, eò usque, ut cum quisque hoc dicat in tempus futurum, se planè non moriturum dicat; nam ut ait Sanctus Hieronymus Epistola ad Cyprianum: *Nihil ita decipit humanum genus, quàm quòd dum ignorat spatia vitæ suæ, longiorem sibi sæculi huius possessionem repromittat*: nullus enim tam senex est, aut decrepitæ ætatis, ut non se adhuc uno plus anno vivere suspicetur: atque ut ex te facias experientiam, cogites velim, an unquam tibi serio persuaseris tibi moriendum esse.

Sed hoc homines vulgò audire nolum. Certè id tibi quotidiana exempla clamant, affines tui, amici tui, noti tui, socij tui, hoc sepulchra & cœmeteria, quæ quotidie aut teris aut præteris, & hæc horrida mortis spectacula, ossa effossa, nudæ calvariæ, congesti sine ordine cineres, aperta sepulchra: Hoc tibi quotidie Deus inculcat, hoc morbi, hoc pericula, hoc ætatum mutationes suadent, sed si hæcenus obscuruisti, saltem hodie, *Terra, terra, terra, audi vocem Domini?* Hoc tibi efficienter persuade, ac te ipsum intueri, hoc corpus, hæc adolescentia, hæc pulchritudo, ille color, ille vultus, illi oculi, illæ blanditiæ, illi ignes: & fomenta libidinum, hic sinus, illa brachia, illæ manus, erunt paucos post dies, post paucos menses, paucos post annos, cinis, pulvis, putredo, nihilum: ad hæc cogitatione finge te esse in mortis lecto jã jam expirantem; cogita quos eo tẽpore sensurus sis habiturus, quos terrores, quos æstus animi, quæ vota, quæ desideria, & dignã histemporib' vitam compone.

2. Quod in ea ceremonia est præcipium, illud est, quod in ea omnium optima, nobis imago mortis repræsentetur: primò in cineribus, secundò in verbis: à cineribus incipiamus.

Ac primò quidem in cineribus ostenditur, communissimus moriendi modus, nempe per combustionem; unde mors dici potest quidam incendiarius, quoniam omnia in cinerẽ redigit: nam ut ait Iobus capite 34. *Et homo in cinerem revertetur*: Itaque singulis inclamat Ecclesia, *Cinis es, & in cinerem revertaris*, quod sumitur ex capite 3. Genes. ubi post peccatũ indicitur Adamo necessitas moriendi, additã causã: *Quia pulvis es & in pulverem revertaris*. Cinis est pulvis post combustionem rei corporeæ relictus: homo utrumque est; unde Eccli. 10. *Quid superbit terra & cinis?* Et idem 17. *Omnes homines terra & cinis*. Et Abraham Genes. 18. *Loquar ad Dominũ meum cum sim pulvis & cinis*. Itaque vox Hæbreæ epher, sine discrimine vertitur pulvis & cinis: quare homo passim, nũc pulvis, nunc cinis dicitur, Iob. 34. *Homo in cinerẽ revertetur*: Et capite 10. *Memẽto, quæso, quòd sicut lutũ feceris me & in pulverem reduces me*. Et Eccles. 12. *Revertatur pulvis in terram suam unde est*. Cũ itaque mortis violentiã homo in cinerem redigatur, intueri licet mortem quasi incendiarium, qui subiectis facibus, opus omnium præclarissimum, & quasi divinitatis templum, ut Paulus vocat, incendit, & in cinerem redigit. Et certè maxima hominum pars perit incendio; quid enim sunt morbi varij, quàm mortis faces? Quàm multi febre intereunt? illam autem Celsus

Cælus à fervore deducit, & est calor præter naturam existens, Græcis simpliciter pyr dicitur: Itamundi totius interitus per conflagrationem fiet, quo non iam Roma per sex integros dies, ut olim sub Nerone conflabit, sed totus orbis universus ardebit igne, & in eo omnium hominum corpora, & corporum reliquæ; quod nec Stoicis fuit ignotum, qui solemnem mundo conflagrationem à morte imminere dixerunt. Sed certius S. Petrus 2. Epist. c. 3. *Cæli qui nunc sunt, & terra, & c. igni reservati in diem Iudicij: & Postea: Cæli magno impetu transibunt, elementa calore solventur; terra autem & quæ in ipsa sunt opera, exuretur*

Secundo, in cineribus significatur communissima resolutio omnium corporum, nempe in elementa, quæ resolutio ultima in cineres efficitur; nam alia elementa non sic apparent, cum ignis & aer non videantur, pars aquea siccat, at quod remanet pulvis est, & maxima corruptio in tenuissimum pulverem, quem cineres vocamus

Tertio, Sic optimè ostenditur rerum omnium amissio ac deperditio, quæ fit in morte: est enim mors rerum omnium privatio, & huius vitæ, id est, inferioris mundi, & omnium locorum, regionum urbium, domorum. Item usus rerum omnium, deliciarum, voluptatum, dignitatum, risus, conviviorum, choræarum honorum, contentionum, occupationum. Item omnium personarum, parentum, uxoris, mariti, liberorum, amicorum: immò etiam elementorum, cæli, Solis astrorum, terræ, marium, & eorum quæ in illis continentur: Ad hæc omnium

actionum huius vitæ, quibus peccare, & mereri possumus, ac Deo servire ut ministeriorum, licet utilium Ecclesiæ, etiam in medio cursu, nec absolutorum: denique separatio à corpore, eiusque dissolutio in partes, usque ad pulverem ac cinerem dispersum.

Porrò eam privationem multis modis Scriptura proponit, ut eam homines intelligant. 1. apud Iobum: *Nudationem appellat: Homo cum mortuus fuerit, atque nudatur, ubi quæso est? ut scias te rebus istis nunc vestitum atque ornatum, itaque illas à te tam facile auferendas quam vestem; certè istis omnibus homo nudus in hunc mundum ingreditur solâ carne vestitus, quâ iterum spoliatur in morte. Ita Iob cum rerum suarum iacturam fecisset, in has voces erupit: Nudus egressus sum de utero matris meæ, & nudus revertar illuc: Dominus dedit, Dominus abstulit. Et Ecc. 5. Sicut egressus est nudus de utero matris suæ, sic revertitur, & nihil auferet secum ex labore suo. Miserabilis prorsus infirmitas, quomodo venit, sic revertetur. Apostolus 1. ad Timotheum 6. Nihil intulimus in hunc mundum, haud dubium quia nec auferre quid possumus. Id expressit Saladinus Sultanus Babylonis & Damasci, Ægyptique Rex, cum iussit interulam, quâ solâ corpus suum condendum statuerat, lanceâ sublimem per compita vicosque Ascalonis deferri, clamarique Saladinum Asiæ, nihil amplius habiturum à morte: ita Paulus Æmil. de gestis Francorum.*

2. Ablationem & expilationem à fure factam *un larcin*: unde tam sæpe Christus admonet se instar furis venturum

turum, non tantum quia inopinato, sed etiam quia omnia sublaturus, ac nihil omnium relicturus.

3. Vocat extinctionem secundum illud Iobi: *Lucerna impiorum extinguetur. Quia ad tempus quidam est vitæ fulgor, sed postea extinguitur cum foetore lucerna. Ita monet Sapiens: Super mortuum plora, defecit enim lux eius.* Sicut enim vita vocatur lumen ita mors per tenebras designatur, & extinctionem lucis & caloris.

4. Vocatur mors inundatio; etenim mors instar torrentis omnia rapit: ita Iobus capite 21. *Et superveniet eis inundatio, & dolores dividet furoris sui;* quia secum omnia obruit, ac sepelit.

5. Vocatur divisio & separatio, secundum illud morientis Regis captivi: *Siccine separat amara mors:* unde in iudicio factio de Balthasare, hæc vox includebatur, Phares, *Quia divisit à te Dominum regnum tuum,* quod sine dolore non fit; quia omnis dolor consistit in divisione. Sed nullâ re melius rerum omnium amissio denotatur, quam reductione rerum omnium in cinerem. Quemadmodum enim quamdiu res existunt, spes semper subest eas recuperandi; sed ubi semel in cineres redactæ sunt, & consumptæ, irreparabilis est iactura. Ita nulla re melius exprimitur rerum omnium amissio, quam si dicas hominẽ redigendum esse in cinerẽ, secundum illud Iobi: *Homo cum mortuus fuerit, nudatus, atque consumptus, ubi quæso est:* unde Ecclesiasticus 9. ubi dicitur: *Mortui nõ reperiuntur.* Rem vis experientiã cogno-

scere, ad mortuorum sepulchra: adiisti? hinc sisse viator, atque in marmore lege gloriæ titulos, & magna nomina: uno sepulchro condita dicuntur virtus, honor, dignitas, nobilitas, scientia, robur, divitiæ, pulchritudo, favor & amor omnium: iam sepulchrum quantã curã potes, excute: puid cernis? pulverem, cinerem, nihilum: Quære si potes illam oris venustatem illum candorem, illum ruborem; ostende geminum oculorum lumen, illud os purpureum, hanc disertam lignam, aurum illud capilorum, ebum superciliorum, &c. Iam quis locus nobilitatis, quis honoris, quis didignitatis? Et propter hunc finem tibi cineres iniiciuntur, ut intelligas in quid aliquando sis redigendus, ut cum te moriturum expectas, intelligas quid quid sis aliquando futurus.

Quarto, in cineribus optimè exprimitur mortis facilitas & celeritas; cineres enim ab incendio, quæ verò igne pereunt, momento pereunt, ac nullo negotio. Seneca lib. 3. qq. Natur. e. 17. Nihil difficile est nature, ubi in finem sui properat; ad originem rerum parce utitur viribus, dispensatque se incrementis fallentibus: subito ad ruinam, & toto impetu venit. Quam longo tempore opus est ut conceptus ad puerperium perducatur infans? quantis laboribus educatur, & adolescit? At quam nullo negotio solvitur? Urbes constituit ætas, hora dissolvit. Momento fit cinis diu sylva: itaque non mirum, si tam facile homines occidunt.

Quinto, quod omnes mors exæquet par enim cinis Pontificum, Imperatorum, Regum, plebeiorum, Lazari & Epu.

& Epulonis, mitratorum, myrrhatorum, inopum, & miserorum: arbores ab arboribus, ligna à lignis, palatia à palatiis facile distinguiimus, dum stant & oculis blandiuntur; devorentur ab incēdio, & in cinerem combusta resolvantur, nullum amplius est discrimen: Palmæ, Cedri, Buxi, Sambuci, Cinnamonomi, Rhāni, idem est cinis: Homines ab hominib⁹ discernimus, dum florent, vigentq; mortis incendio conflagrant; divitem à paupere, pulchrum à deformati, potentem à debili, Cræsum ab Iro quis se jungat? Impares in vita, in morte pares: in hunc sensum locum Jobi 13. *Memoria vestra comparabitur cineri, & redigentur in lutum cervices vestre:* intelligit Sanctus Gregor. Intueamur (inquit) qualia in sepulchris jaceant divitum cadavera, quæ in illa extincta carne sit imago mortis, quæ tabes corruptionis; & certè ipsi erant qui extollebantur, honoribus, habitis rebus tumebāt, despiciebant ceteros, & quasi solos se esse gaudebant, & dum non perpendere quò tendebant, nesciebant quid erant: sed in lutum cervix redacta est. Quia despecti jacent in putredine, qui tumebant in vanitate. Alphonsus Rex Arragonum interrogatus, quid Reges & privatos, divites & pauperes, omnes denique exequaret, respondit, cinis. Ita Diogenes sciscitanti Alexandro, quid ita mortuorum ossa intueretur: Calvariam (inquit) & ossa Philippi, patris quondam tui quæro, sed inter plebejorum ossa nō discerno. Melius Augustinus libro de Natura & Gratia: Respice sepulchra, & discerne, si potes, vincium à Rege, fortem à debili,

pulchrum à deformati: memor itaq; naturæ ne extollaris: Certè nil magis nos confundit quàm cinis.

Sexto, quòd abolenda omnis sit hominum memoria, secundum illud Jobi 13. *Memoria vestra comparabitur cineri:* vel ut habet Tigurina versio: *Memoria vestra sermones cineris:* quasi sit sensus, mortuorum memoriam instar cineris qui levissimo flatu dispergitur, dissipandam esse: quod exponens Greg. Magnus sic habet: Omnes qui cogitatione terrenā huic sæculo conformantur, per omne quod agunt, huic mundo relinquere sui memoriam conantur: alij bellorum titulis, alij altis ædificiorum mœnibus, alij disertis sæcularium doctrinarum libris instanter laborant, sibi que memoriæ nomen ædificant: sed cum ipsa ad finem celerius vita percurrat, quid in ea fixum stabit? &c. aura etenim cinerem rapit: vel perire memoria dicitur; quia quod in cinerem est redactum, periit: sic comminatur Deus Regi Tyri Ezech. 18. *Dabo te in cinerem.* Et Esaias: *Erunt populi quasi de incendio cinis.* Itaque de mortuis sic loquitur Sapiens Ecc. 9. *Non habent ultra mercedem, quia oblivioni tradita est memoria eorum:* Est enim mors obliviosa; tum quia mortui viventium obliviscuntur, secundum illud: *Mortui verò nihil novērunt amplius:* unde sepulchrum dicitur regio mortuorum, & terra oblivionis. Et poëta *Lethesque fluentis ad undam, Securos latices & longa oblivia potant.* Sed potissimum, quia oblivionem defunctorum inducit viventibus; unde in Scripturis, oblivio mortuorum solet esse circumlocutio mortis: *Olivioni datus*

datus sum, tanquam mortuus à corde; id est cogitatione. Item quia quæ desperata sunt obliviscimur; & mortuus dicitur, tanquam vas perditum. Et rectè dixit quidam: Quod periit, periit. Et Psalm. 9. Periit memoria eorum cum sonitu. Item mortui in oblivione apud Deū: Psalm. 87. Dormientes in sepulchris, quorum non es memor amplius. Oblivio illa respicit vitæ munia, & alias commoditates: & ita Dei recordatio pro resurrectione accepta est, Job. 14. Constituas mihi tempus in quo recorderis mei: Et Ecclesiasticis 2. sic loquuntur impij: Non erit memoria sapientis, similiter ut stulti, in perpetuum: & eodè sensu: Unus est stulti, & meus, occasus erit.

7. Quis sit hominum status post vitam futurus: nempe omnium infimus, atque abiectissimus, in quem per mortem devenimus; etenim mortis inchoatio est rerum amissio: sed eius finis & perfectio est in cineres redactio: unde Isidorus homines describens, sic ait: in labore vivunt, in dolore moriuntur, in cinerem revertuntur. Atque hic status est post nihilum omnium infimus: omnium substantiarum infima, est elementum; omnium elementorum postremum est terra, totius terræ pars deterior est cinis, cinerum vilissimus est humani corporis pulvis: cum itaque nihil sit cinere vilius, nihil inutilius; nam ut ait Augustinus libro de Spiritu & Anima: cinis nec profert germen, nec susceptum semen germinat; non potuit homo magis deprimi, quam si in cinerem redigeretur: Itaque illud est quod ait Nyssenus, dum sepulchra vocavit *ta tis physicos i mon mystiria*, nostræ infirmitatis arcana: nam quidquid de homine hu-

mile dixeris, nondum totum dixeris, quousque illum in cinerem redegeris. Certant inter se Authores qui magis homines deprimat, ut proximè veritatem attingat: Ille hominem bullam vocat, spumam gracilem, flatum venti, naturæ ludibrium, somnium, umbram, quod utrumque conjunxit Pindarus somni umbram: Scriptura etiam appellat humum, vaporem, fumi vaporem, & si quid est exilius, vanitatem, fugam, figuram, imaginem, hospitis noctem, navis cursum, avis volatum, nuncij memoriam, & similia, quæ in unum colligit Nazian. in oratione de Cæsario fratre. Eiusmodi est (inquit) vita nostra, in terra ludus, ut cum non simus, nascamur: cum nati sumus, rursus dissolvamur: insomnium fumus minimè consistens, spectrum quoddam quod teneri non potest, avis prætereuntis volatus, navis in mari vestigium non habens, pulvis, vapor, ros matutinus, flos suo tempore nascens, & suo tempore marcescens: *Homo sicut scenum dies eius, tanquam flos agri sic effloret: hæc omnia & plura alia brevitate vitæ, & inconstantia significant: sed non satis statum hominis post mortem expriment; immo nec eius vilitatem: Ilaias semper, ut sermone, ita & sensu gradis, sic cogitat omnes gentes, capite 40. Quasi stilla stulæ omnes gentes in conspectu Dei sunt. Quem locum ubi expendisset Chrysostomus homil. 2. de incomprehensibili natura Dei, postquam varias gentes & populos enumeravit, subdit: dic, quæso, quanta sis huius guttulæ particula? Rectè id dictum ad vilitatē nostram explicandam: sed conditio terræ*

inferior est aquę guttula; nam non tantum homo est exiguus, sed etiam vilis.

Quid referam, quibus opprobriis passim Authores corpus nostrum onerent? qui moderatius loquuntur, alii carcerem, alii custodiam, alii speluncam, alii antrum, alii vincula vocarunt. Hinc veteres corpus *demas*, quod in eo anima sit *dedementi* alligata: & vitam, *vion para tin vian*, propter vim & violentiam quam patitur anima, uti monet Themistius: alii servum fugitivum & malum, uti Chrysostomus, alii cœnum, uti Bernardus sermone 24. in cant. Erubescere volutari in cœno, qui de cœlo es, &c. Alii acrius appellant *sima*, sepulchrum, ideò enim dictum esse *soma* scripsit Plato: ita David, *Qui habitant in sepulchris*, hoc est, ut ait Hilarius, intra corporum suorum emortua sepulchra conscripti: hinc Nazian. in carmine quodam animam vocat *neerophorò*, quę cadaver circumfert: itaque rectè homines appellat *distapheas* bis sepultos: ita Chrysostomus vocat corpus scribens ad Theodorum *thaphon hekonia menon*, sepulchrum gypso incrustatum, ita Apostolus, corpus mortis, unde ut sepulchra sunt fœtidi odoris, ita corpora. Ita Nyssen carnem vocat *o smis ergastirion* tetri odoris officinam: & Manichæi, teste Augustino, stercorū domum: Bernardus, sperma fœtidum, faccum stercorum, cibum vermium; sed ut omnes superentur, hominem in pulverem suum deducito. Itaque David corpus suum appellat pavementum, ex interpretatione Cassiodori: *Adhæsit pavimento anima mea*. Divus Hieronymus vertit, Pulveri; unde statim subdit: *Vi-*

visca me. Hinc oritur passim ut homines dicatur lutū. Tertulianus de resurrectione carnis cap. 16. Limus titulo hominis incisus. Nyssen^o con. 1. de Beatitud. hominem vocat *quinon andrianta*, luteam statuam: Jobus, luteam domum: Sanctus Paulus, vas fictile. Ita veteribus dicti sunt homines Pelusiotæ, 1. toti lutei, & ut loquitur Tertullianus, è limo figulati: ita Hieronymus ad Pammachium, Pelusiotas nos appellant, & luteos, animalesque & carneos, quod non recipiamus ea quę sunt spiritus: immò Pelusiotæ lib. 2. Epist. 5. ait corpus nostrum esse *pilu pantos asthenesteron*, omni luto imbecillius. Sed lutum duplici constat substantiâ, terræ & aquę; homo autem in terram reducitur: itaque seipsum ut oportuit agnovit Abraham, cum dixit, loquar ad Dominum, cum sim terra & cinis, quod expendens Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi sexta: Non tantum terram dixit, ne seipsum magnum elementum, terram appellare videretur; sed addidit se esse cinerem, ut abiectissimam humilitatem, & imbecillitatem suam ostenderet: Itaque rectè Chrysostomus hominem vocat terræ cognatum, *ò mussion ti tephra*, eiusdem substantiæ cum cinere; & rectè Scriptor veteris Epitaphij hominem vocavit vas cinerum: quò pertinet illa consuetudo Christianorum Æthiopum, ut refert Sabellicus, qui maioris dignitatis Antistitib^o, non crucem modò, sed etiam vas aureum terrâ plenum præferre solebant, ut meminissent suę mortilitatis ac conditionis: hæc enim in cinere sunt abiectissima.

Primo,

Primò, quòd sit ignobilissimum omnium elementorum atque infimum; nã est terra: ad hæc quod sit elemēti status infimus, nēpe dissolutus, & pars eius.

Secundò, quòd nihil fragilius, nihil leuius, nihil vanius: ludibrium venti: nam nihil facilius à vento dispergitur, quàm pulvis & cinis.

Tertiò, nihil inutilius, & infructuosius; nam nihil producit, nec prodest.

Quartò, nihil imbecillius, nihil incōstantius: nam per se stare nō potest, nec ullam habere figuram, nec consistere, aut statum aliquem habere, nullā item statam, ac securam figuram accipere.

Quintò, est ultimus naturæ descensus; cum enim huc natura per corruptionem venerit, ulitiùs descendere non potest: unde à quibusdam creditur esse materiam primam, & quæcumque corpora per plures dissolutiones abire possunt in cinerem, huc cum venerint, mutari amplius non possunt; itaque centrum uniuersi vocare potes; at centrum uniuersi pars est infima, ad quam omnia per descensum properant.

Sextò Quia est maxima corporum diminutio. Nam alia Elementa sunt diffusiora quam terra, & secundum totum, & secundum partes: terrena autē corpora summopere decreseunt in cinerem: vide quo corpora decrescāt per incendium, vide quo deueniat ingens strues lignorum: vide in quantulā rem, tu, & homines omnes, & humana omnia deuenient: erit enim aliquando tempus cum hic uniuersus orbis conflagrabit, ita ut nil magis de rebus omnibus supersit quàm de homine, sed omnia pulvis erunt accinis.

Hinc 1. habemus verum, facile, sed solidum humilitatis fundamentum: unde Sapiens clamat. Eccli. 10. *Quid superbit terra & cinis?* Augustinus de verbis Domini: Agnoscat se homo mortalem, & franget elationem, Psal. 81. *Dij estis, & filij excelsi omnes vobis autem sicut homines moriemini, & sicut unus de principibus cadetis.*

In Hebræo, sicut Adam: unde S Hieronymus, sicut Adam mortuus est, ita & vos: Multi ex SS. PP. unum de Principibus exponunt diabolum: cuius superbia tolerabilior erat hominum superbiã unde August. serm. 21. de verbis Domini, de Diabolo debent erubescere mortales superbi: ille & si superbus, tamen immortalis est: unde etiam si superbit, non est terra & cinis, vos autem non attenditis quia mortales estis, & sicut diabolus superbi estis. Et sanè licet in spiritualibus sit iniusta superbia, tamen planè intolerabilis est in homine mortali, id est in cinere, & in pulvere. In cap. 3. Levit. Avium sacrificarum pennæ, cum cineribus unum in locum abiciebantur. Lapidem pretiosum habuit Alexander ponderosorem, leuissimus fiebat aspersus pulvere: Philippus Rex cum casu cecidisset, & in pulvere sui corporis figuram impressisset, hoc, inquit, spatium, mea omnis magnitudo includetur: idem umbram corporis suo corpore maiorem cōspicatus: En vanitas, inquit, sed in pulvere viritatis: Vas aqua plenum non redundat si cinerem injeceris, ut habet Philosophus 4. Phys. Ita mortis quasi cinere iniectione tumor impeditur. Quàm multorum huminum superbiam sic Deus humiliavit: Quàm multi in honorum contentione,

alij in hostium debellatione, alij in finium propagatione, populos, provincias, regna, ingentes exercitus, & acies commovebant, omnia sui nominis terrore implebant: sed dum supra homines efferrentur, dum superbix suæ fluctibus, quasi æstuante quodam oceano operire, ac submergere videntur, ut ait poëta.

Hi motus animorum, atque hæc certamina tanta

Pulveris exigui jactu cōpressa quiescunt.

Ac sicut iram pelagi Deus exiguam arenam compescit, ita ingentes illos animos exiguo pulvere, quasi arenam moderatur, ac frangit. Tu itaque coge in unum omnem tui animi tumorem, cōsidera spes tuas, minas tuas, ambitionem tuam, ac deinde ad te reversus, specta cineres tuos teque cum sapiente affectus alloquere, *Quid superbit terra & cinis? &c.*

Hinc Collige secundò. Quanti humana omnia facere debeas, cum sint omnia pulvis ac cinis: ita ne vero propter exiguum pulverem amittenda erunt æterna, Deus offendendus, omnia parvipendenda? Hic est terminus ambitionis? Hic rerum omnium finis? Huc tandem omnia recidunt?

Conclusio. Quid itaque cogitamus, Auditores, si omnia nihil sunt nisi pulvis ac cinis? Itane propter exiguum pulverem omnia permiscenda? Tu quid quid vides, quidquid cernis, dicito id pulvis est exiguus, non homines solum, sed quid, quid vides, Astra, Sol, Cælum, Elementa, aurum, vrbes, oppida, ædificia; domum tuam adito, ac dicito. Hæc omnia quæ mea sunt, non erunt aliquando, non liberi, nō ux-

or, non famuli; Hæc quam cernis suppellex tabulæ, picturæ, tapetes, gemmæ, aurum, argentum, reducentur aliquando in pulverem, in cinerem: Vide num homines sapiant, qui ista tantopere amant ac concupiscunt: *utinam saperent, & intelligerent, ac novissima providerent:* Aquila vertit in eschatin ultimum vitæ diem: certè nos sufficienter docere vita potuerat, atque instruere: vide enim quam multa sunt vana: quam vana hæc mulier cuius pulchritudinem morbus aut tempus auferet: hic homo cui tam cito principum favor perit & amor: sed quoniam viventes ad doctrinam non sufficiunt, te saltem doceant mortui: Illi enim tot sunt, qui te doceant, quot jacent in monumentis: accede ad sepulchra, ad magnam morum academiam: ibi plurimi sunt doctores qui te non verbis sed factis doceant, & exemplo: non ore, sed re ipsa, sui que exhibitione: habent enim illa ossa exanguia, & ora muta vocem suam, & contuentes quodammodo tacite affantur: Hinc Antiplus in Anthologiâ Græcâ lib. 1. cap. 37. Venustè calumniam vocat *aglossu armonibin stomatos*. muti oris harmoniam: *utinam saperent*: certè tot doctoribus turpe est non sapere. *Ac intelligerent:* Magnum est ab omnibus sapientiam exigere: Quia igitur non omnes possunt, saltem intelligant, ac ratione utantur: ac quidem *novissima provideret*; sciant disponere ultima ac mortem cogitent 1. Corinth. 7. *Hoc itaque dico, fratres, tempus breve est, reliquum est ut & quæ habent uxores tanquam non habentes sint, & qui flent, tanquam non flentes, & qui gaudent, tanquam non gaudentes, & qui emunt*

*emunt tanquam non possidentes, & qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur: præterit enim figura huius mundi: pauci dies nobis supersunt, nobis itaque provideamus, saltem hoc tempore: nam si isto non sis temperans, quando eris? Si non castus, si non abstinens, si non misericors, quando futurus es? Itaque abstinete, viri à coniugio, uti Nicolaus Papa Bulgaris præcepit, non ex consilio ille, sed ex præcepto, ego, ex partis tuæ consensu, ad tempus, ut vacetis orationi: Itē abijcite ornatum, quomodo enim ornatus cum sacco, pigmenta cum cinere, delitiæ cū ieiunio, risus cum fletu, ludus & oblectationes cum pœnitentiâ? *Iam nunc depone ornatum tuum, ut sciam quid faciam tibi. Exod. 33.* Denique hoc tempore nobis pœnitentiæ tempus indicitur, dum in caput cineres jaciuntur: ut nos per eam venturo Domino præparemus:*

Interim tu, quos tibi cineres dedit, illi conserva: Esto similis illis montibus qui cacumine superantes mediam aëris regionem, uti de olympo authores scripserunt; sacros cineres è sacrificio relictos conservant: si spargis, sparge per omnes corporis partes, per oculos, aures, brachia, manus, linguam, os, cor, pectus, ut quemadmodum nulla

pars est corporis, quâ mori non possis: nulla etiam sit quæ memoriam mortis non gerat: veniet illud tempus cum omnes tui corporis partes in cinerem redigentur: Tu illud tempus præveni, ac semper cineres tuos & mortē gere in capite, hoc est in memoriâ, secundū illud Iob. 13. *Memoria vestra comparabitur cineri, & redigentur in lutum cervices vestre: Tigurina versio sic habet. Memoria vestra, sermones cineris.* En quod hinc omnes auferetis ex hoc discursu: *Memoria vestra, sermones cineris.* Non dubito quin oriatur quod sequitur: *& redigentur in lutum cervices vestre,* id est, & fastus vester deprimetur in terram: Quia ut ait S. Gregorius Magnus sicut per oculum visus, sic per cervicem superbia designatur; cervix itaque in lutum redigitur, cum superbis quisque humiliabitur in mortē, & elata caro tabescet in putredine. Item cervix redigetur in pulverem: quia durities illa quæ Deo repugnat, mollescet, ac quicquid Deus voluerit in animâ imprimet, eaque subdita fiet Deo: quod præstare nobis dignetur Dominus noster Jesus Christus, qui cum Patre & Spiritu Sancto regnat in omnia sæcula. Amen.

***

FERIA